

UDK 37

ISSN 2545 - 4439

ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers

Vol. 23. 5.

HUMANISTIC SCIENCES

KIJ

Vol. 23

No. 5

pp. 1331 - 1716

Skopje 2018

Global Impact & Quality Factor 1.322 (2016) <http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal/>

KNOWLEDGE

***INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS
VOL 23.5***

Promoted in Budva, Montenegro

24-27.05.2018

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 23.5

ADVISORY BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Cezar Birzea PhD, Ljubomir Kekenovski PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Veselin Videv PhD, Ivo Zupanovic, PhD, Savo Ashtalkoski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Laste Spasovski PhD, Mersad Mujevic PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Predrag Trajković PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Baki Koleci PhD, Lisen Bashkurti PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD, Marija Kostic PhD

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

Editor in chief

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE - International Journal Scientific Papers Vol. 23.5

ISSN 1857-923X (for e-version)

ISSN 2545 – 4439 (for printed version)

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD, Skopje (Macedonia)

Vice presidents:

Prof. Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)

Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)

Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)

Members:

- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Aleksandar Korablev PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse, Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Boshkovic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Baki Koleci PhD, University Hadzi Zeka, Peja (Kosovo)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of Law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Cezar Birzea, PhD, National School for Political and Administrative Studies, Bucharest (Romania)
- Prof. Cvetko Andreevski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Daniela Todorova PhD, Rector of “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)

- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Hristina Georgieva Yancheva, PhD, Rector, Agricultural University, Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Izet Zeqiri, PhD, Academic, SEEU, Tetovo (Macedonia)
- Prof. Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Isa Spahiu PhD, AAB University, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, Podgorica (Montenegro)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Katerina Belichovska, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Krasimir Petkov, PhD, National Sports Academy “Vassil Levski”, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mihail Garevski, PhD, Institute of Earthquake Engineering and Engineering Seismology, Skopje (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)

- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovicj, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Prof. Margarita Bogdanova PhD, D.A.Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Marija Mandaric PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High Technological and Artistic Vocational School, Leskovac (Serbia)
- Prof. Nadka Kostadinova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Prof. Nenad Taneski PhD, Military Academy “Mihailo Apostolski”, Skopje (Macedonia)
- Prof. Nevenka Tatkovic PhD, Juraj Dobrila University of Pula, Pula (Croatia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Nikolay Georgiev PhD, “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nedzat Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)
- Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Paul Sergius Koku, PhD, Florida State University, Florida (USA)
- Prof. Primož Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, Vranje (Serbia)
- Prof. Petar Kolev PhD, “Todor Kableshev” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics, University of Novi Sad, Subotica (Serbia)
- Prof. Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Prof. Rositsa Chobanova PhD, University of Telecommunications and Posts, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Rumen Stefanov PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Sasho Korunoski, Rector, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Sreten Miladinovski, PhD, Dean, Faculty of Law, MIT University (Skopje)
- Prof. Snezhana Lazarevic, PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Serbia)
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)

- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Sandra Zivanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Prof. Shyqeri Kabashi, College “Biznesi”, Prishtina (Kosovo)
- Prof. Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Todor Krystevich, Vice Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Prof. Todorka Atanasova, Faculty of Economics, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting, Zagreb (Croatia)
- Prof. Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshekov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Zlatko Pejkovski, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)

EDITORIAL REVIEW BOARD

- Robert Dimitrovski PhD, Institute of Knowledge Management, Skopje (Macedonia)
- Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade, Belgrade (Serbia)
- Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Mersad Mujevic, PhD, Podgorica (Montenegro)
- Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University “Goce Delcev”, Shtip (Macedonia)
- Branko Boskovic PhD, College of Sports and Health, Belgrade (Bulgaria)
- Drago Cvijanovic, PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjacka Banja (Serbia)
- Dusan Ristic, PhD Emeritus, College of professional studies in Management and Business Communication, Novi Sad (Serbia)
- Dimitar Radev, PhD, Rector, University of Telecommunications and Post, Sofia (Bulgaria)
- Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Hristina Milcheva, Medical college, Trakia University, Stara Zagora (Bulgaria)
- Evdokia Petkova, South West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Ivan Marchevski, PhD, Rector, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Izet Zeqiri, PhD, South East European University, Tetovo (Skopje)
- Isa Spahiu PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Krasimira Staneva, PhD, University of Forestry, Sofia (Bulgaria)
- Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Lujza Grueva, PhD, Faculty of Medical Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Ljubomir Kekenovski PhD, Faculty of Economics, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Marios Miltiadou, PhD, Aristotle University of Thessaloniki (Greece)
- Marusya Lyubcheva PhD, University “Prof. Asen Zlatarov”, Member of the European Parliament, Burgas (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Mitko Kotovchevski, PhD, Faculty of Philosophy, UKIM, Skopje (Macedonia)
- Margarita Bogdanova PhD, D.A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov (Bulgaria)
- Mahmut Chelik PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Mirjana Borota – Popovska, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)

- Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Rade Ratkovic PhD, Faculty of Business and Tourism, Budva (Montenegro)
- Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, University of Kragujevac, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Trayan Popkochev PhD, Faculty of Pedagogy, South-West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Violeta Dimova PhD, Faculty of Philology, University “Goce Delchev”, Shtip (Macedonia)
- Valentina Staneva PhD, “Todor Kableshkov” University of Transport, Sofia (Bulgaria)
- Zlatko Pejkovski, PhD, Faculty of Agricultural Sciences, UKIM, Skopje (Macedonia)

Contents

DEVOLPING LANGUAGE COMPETENCES DURING THE ACQUISITION OF THE SECOND LANGUAGE	1347
Violeta Nikolovska	1347
INTENSIVE METHODS USED IN ENGLISH LANGUAGE LEARNING IN THE PRIMARY SCHOOL	1353
Maria Mladenova	1353
SUMMARY OF THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING STRATEGIES AND OVERVIEW OF THE STRATEGIES IN ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION	1359
Vesna Prodanovska-Poposka	1359
Vesna Koceva	1359
EDUCATIONAL-INSTRUCTIVE WORK AT THE LANGUAGE SCHOOL „ACAD. LYUDMIL STOYANOV”- BLAGOEVGRAD	1365
Hristina Popova.....	1365
RESEARCH IN PRAGMATICS AND FOREIGN LANGUAGE TEACHING	1369
Marija Kusevska	1369
Biljana Ivanovska.....	1369
Nina Daskalovska	1369
SIGNIFICANCE OF SLAVIC MANUSCRIPTS (EDUCATION)	1375
Violeta Martinovska.....	1375
Natalija Josheva	1375
ROBERT LOWELL - CONFESSING THE ART OF POETRY	1379
Lidija Davidovska.....	1379
GRAMATICAL EVIDENTIALS IN MACEDONIAN AND BULGARIAN LANGUAGE THROUGH THE PRISM OF BULGARIAN LINGUISTIC TRADITION.....	1385
Igor Stanojoski	1385
THE ROLE OF SOCIAL INTERACTION IN LANGUAGE ACQUISITION	1391
Isa Spahiu.....	1391
Edita Kamberi Spahiu	1391
INSIGHT INTO THE MOST SIGNIFICANT CLUES OF IELTS.....	1395
Djukica Mirkovic	1395
Miodrag Smelcerovic	1395
Marica Simic	1395
Jelena Abula.....	1395
THE ALBANIAN AORIST AND ITS TRANSLATION EQUIVALENTS IN ENGLISH	1399
Blerta Demiri	1399
TEACHING LATIN THROUGH ENGLISH OF ITALIAN STUDENTS IN MEDICAL CONTEXT: ACHIEVEMNTS AND PERSPECTIVES	1405
Veronika Kelbecheva.....	1405
DESCRIPTIVE CONSTRUCTIONS IN ENGLISH AND LATIN: SOME METHODOLOGICAL REMARKS	1411
Ivan P. Petrov.....	1411
CHALLENGES OF TEACHING AND PREPARING FUTURE ENGLISH LANGUAGE TEACHERS AND LINGUISTS.....	1415
Iris Klosi.....	1415
STUDENTS’ PERCEPTIONS OF USING CORPORA AS REFERENCE TOOLS IN ESSAY ERROR CORRECTION AND EXPLORING WORDS WITH AFFIXES: A PILOT STUDY	1419
Emin Idrizi	1419
Igballe Miftari	1419

ANALYSIS OF PHONETIC, GRAMATICAL AND LEXICAL SKILLS OF ENGLISH LANGUAGE STUDENTS IN THE TECHNICAL SCHOOL "LUTFI MUSIC" IN VUSHTRI	1425
Albulena Pllana Breznica	1425
Fisnike G. Pllana	1425
THE PHONOLOGICAL ELEMENT IN TEACHING THE FOREIGN LANGUAGE	1429
Lindita Kazazi	1429
PERSISTING PROBLEMS IN TEACHING SERBIAN LANGUAGE AS NON-MOTHER TONGUE IN RURAL PRIMARY SCHOOLS IN THE MUNICIPALITIES OF PRESEVO	1433
Kemal Džemić	1433
Ahmet Bihorac	1433
RENARRATION OF PAST ACTIONS IN MACEDONIAN LANGUAGE	1439
Igor Stanojovski	1439
REFUSAL STRATEGIES IN BUSINESS COMMUNICATION OF NATIVE ENGLISH SPEAKERS	1443
Polina Mitkova	1443
REFLEXIONS ON THE IMPORTANCE OF GRAMMAR TEACHING IN A FOREIGN LANGUAGE	1449
Eliana Laçeja	1449
SOME FACTORS HINDERING THE TEACHING AND THE ACQUISITION OF THE ENGLISH LANGUAGE IN HIGHER EDUCATION	1455
Lediana Beshaj	1455
FOR A NEW BREATH LITERATURE TEACHING	1461
Alma Hafizi	1461
HIGHLIGHTS FOR THE ROLE IN THE " THE LEGEND OF RUGOVA "	1467
Melihate Zeqiri	1467
EFFICIENCY AND HEADLINE PATTERNS ON THE <i>COSMOPOLITAN</i> BULGARIA WEBSITE	1473
Radostina Iglikova	1473
THE USE OF SPANISH NEWSPAPERS AS A DIDACTIC MATERIAL TO IDENTIFY STEREOTYPES OVER ALBANIA AND ALBANIANS	1479
Mimoza Puto	1479
THE MEDIA AND THE REPRESENTATION OF THE CULTURALLY - SOCIOLOGICAL IDENTITY (REALITY SHOW FORM AND EMISSION "MOMENT OF THE TRUTH")	1485
Biljana Rajčinova-Nikolova	1485
LANGUAGE OF ADVERTISING AS A COMMUNICATION	1491
Ahmed Bihorac	1491
Kemal Džemić	1491
THE IMPORTANCE OF COMMUNICATION BETWEEN TEACHERS AND STUDENTS IN THE DEVELOPMENT OF COMMUNICATION SKILLS IN FOREIGN LANGUAGES	1499
Aterda Lika	1499
STUDY ON THE PROCESSING OF NATURAL LANGUAGES (ALBANIAN LANGUAGE) THROUGH METHODS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE	1503
Slavčo Çungurski	1503
Burim Rexhepi	1503
Dimche Zvrčinov	1503
ASPECTS OF TODAY'S CULTURAL ENVIRONMENT – 'MESSAGE' TO INSTRUMENTAL TEACHER	1509
Stela Miteva-Dinkova	1509

BULGARIAN SONG FOLKLORE IN THE STUDIES OF MUSIC IN THE 5TH TO 7TH FORM OF COMPREHENSIVE SCHOOL	1515
Milana Vlahova - Ilkova	1515
NOTE LITERACY OF THE STUDENTS OF 3. GRADE OF THE GENERAL EDUCATION SCHOOL IN BULGARIA BY ELECTRONIC TEXTBOOK	1521
Krasimira Georgieva Fileva – Ruseva	1521
PEDAGOGICAL METHODS IN PIANO TECHNICAL DEVELOPMENT	1529
Alba Muqolli-Dehiri	1529
Mimoza Pajaziti-Drançolli	1529
THE MUSICAL IMAGINATION IN THE PRACTICAL SPHERE OF STUDENTS MUSICAL PEDAGOGES	1533
Tsvetanka Kostadinova Kolovska	1533
VISUALISATION – A KEY PRINCIPLE FOR STRUCTURING SOLFEDGIO LESSONS IN THE PRE-SCHOOL STAGE OF THE MUSICAL HEARING EDUCATION	1539
Milena Bogdanova	1539
ЗА ПРОБЛЕМИТЕ НА ГРУПОВОТО ЕДНОГЛАСНО, ДВУГЛАСНО И ХОРОВО ПЕЕНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ ИЗУЧВАЩИ НАРОДНО ПЕЕНЕ	1545
Бинка Котетерова-Добрева	1545
THE EMERGENCE OF ART FOR CHILDREN UNDER THE INFLUENCE OF ART EDUCATION	1551
Zora Yanakieva	1551
PANTHEISM THROUGH CHRISTIANITY AND ISLAM; EXPLORING THE CONCEPTS OF RELIGION IN THOREAU'S WALDEN	1557
Fahreta Fijuljanin	1557
Kanita Višnjić	1557
CATEGORIES AND RATINGS OF ANGER AND ANGER TOWARDS YOURSELF	1563
Plamen Angelov Tzokov	1563
ETHNIC CHILD POVERTY SPECIFICATIONS	1571
Kamelia Petkova	1571
POVERTY IN REPUBLIC OF MACEDONIA	1579
Kire Sharlamanov	1579
Aleksandar Jovanoski	1579
CONCEPTUALIZATION OF UNDERSTANDING FOR CHILD POVERTY	1587
Rumiana Budjeva	1587
ABUSE OF CHILDREN AS A WORK FORCE, A CHALLENGE FOR KOSOVO'S INSTITUTIONS AND SOCIETY	1593
Valbone Ramaj	1593
SOCIAL WORKER'S ROLE IN THE REHABILITATION OF THE CHILDREN IN STREET SITUATION IN TIRANA CITY	1597
Lorena Çadri	1597
CONSUMPTION OF ALCOHOL AND TOBACCO OF PARTICIPANTS IN EXPEDITIONARY OPERATIONS	1601
Pavlin Glushkov	1601
BROTHER/ SISTER WITH DISABILITIES AFFECTS THE BROTHER/SISTER IN THEIR SOCIAL LIFE, THEIR INTERACTION WITH OTHER HUMAN BEINGS AND THE CREATION OF NEW SOCIAL RELATIONS	1607
Shkëlzen Limani	1607
POLITICAL THEOLOGY RE-CONCEPTION BIBLICAL PREMISES	1613
Ljupco Ristovski	1613

THE RELIGIOUS ISSUE IN THE KINGDOM OF SCS / YUGOSLAVIA	1621
Rejhan Mandak	1621
THE TERMS: SACRED, DANGEROUS, UNCLEAR AND THE ROLE OF TABOOS IN THE SOCIOLOGICAL SCIENCE	1629
Sonja Rzoska Jovanovska	1629
THE CONSENT OF PARENTS FOR MARRIAGE OF THE INTENDING SPOUSES: "BEGALKA", "CORBADZI TEODOS" AND "PECALBARI" - CUSTOMARY LAW OF THE MACEDONIAN PEOPLE - CIVIL LAW - THE SACRED CANONS OF THE HOLY ORTHODOX CHURCH.....	1637
Pance Kosev.....	1637
THE NEED FOR CONTEMPORARY INTERPRETATION OF THE QURAN	1643
Abdulxhemil Nesimi.....	1643
POLITICAL REPRESENTATION OF BULGARIAN MUSLIMS /ATTEMPTS TO CREATE A POMAK PARTY/.....	1649
Milen Ruzhenov Zhurnalov	1649
POLAND AFTER THE SECOND WORLD WAR	1655
Gorancho Jakimov	1655
INTERCULTURAL COMMUNICATION AND CHALLENGE OF ALBANIA IDENTITY IN THE PERIOD OF GLOBALIZATION.....	1659
Bukuroshe Isufaj	1659
EDUCATIONAL ASPECTS OF FITNESS IN A HISTORICAL PLAN AND IN THE MODERN SOCIETY.....	1665
Ivan Nedelchev	1665
PARTICIPATION OF SPORTS – ANIMATIVE CONTENTS IN THE STRUCTURE OF THE LEISURE TIME TO THE STUDENT - TOURIST	1671
Liza Pantekovska	1671
Dalibor Dimkovski.....	1671
Tanja Kitanovska Stojkovska.....	1671
STUDENT CENTERED LEARNING AS APPROACH TO ENHANCE BETTER QUALITY OF THE EDUCATION PROCESS	1679
Valentin Petroussenko	1679
Bisserka Veleva	1679
ESTABLISHING A PLAN AND MANAGEMENT TEAM FOR EMERGENCY SITUATIONS	1683
Pavle Trpeski	1683
FLOODS AS NATURAL CATASTROPHIES.....	1693
Pavle Trpeski	1693
DECISIONS AND SOLVING PROBLEMS	1697
Genti Begolli.....	1697
CALCULATING THE COST OF PROCESSES IN THE SERVICE SECTOR	1703
Irina Joldeska	1703
Stevcho Mecheski	1703
A PEACEFUL SETTLEMENT OF DISPUTES: A CROATIAN-SLOVENIAN DISPUTE OVER THE DEMARCATION OF THE SEA BORDER.....	1711
Arijeta Selimi	1711

SUMMARY OF THE FOREIGN LANGUAGE LEARNING STRATEGIES AND OVERVIEW OF THE STRATEGIES IN ACQUIRING PROPER PRONUNCIATION

Vesna Prodanovska-Poposka

Faculty of Biotechnical Sciences, St. Kliment Ohridski University- Bitola,

vesna.prodanovska@uklo.edu.mk

Vesna Koceva

Faculty of Philology, Goce Delchev University-Shtip, vesna.koceva@ugd.edu.mk

Abstract: This paper discusses the learning strategies in Foreign Language Acquisition. The authors begin with an introduction of the general features of the learning strategies and argue their significance in the process of foreign language learning. In foreign language teaching methodology the learning strategies are still a subject of debate and their significance is emphasized from the viewpoint of many scientists on the field along with the recommendation of different classifications. This paper presents the classification of Rebecca Oxford according to which the foreign language learning strategies regardless of the learners' mother tongue are divided into two main groups: direct and indirect strategies. Firstly the direct strategies (memory, cognitive and compensation) are analyzed which imply a direct usage of the target language. These strategies are used consciously by the learners. Next the influence of the indirect strategies (metacognitive, affective and social) over the process of foreign language learning is discussed, where the learner's role is being emphasized. Using these strategies the learners gradually acquire the target language, accept their own mistakes and attempt to overcome the difficulties. Additionally the authors provide an overview of the strategies used in acquisition of proper foreign language pronunciation, i.e. correct oral production. Certain researchers accentuate that there are several important strategies in teaching proper pronunciation which can be of a great help to the learners in the process of foreign language acquisition. Additionally the paper represents guidelines that should be taken into consideration by the language instructors in order to gain proper oral production. It is also pointed out that the instructors need to help the learners to develop positive attitudes towards the proper pronunciation, to identify the specific speech functions which is a problem among learners, to focus the development of the communicative competence and introduce the learners with the prosodic features of the language i.e. accent, intonation, rhythm etc. Finally in the paper it is pointed out about the constant necessity for development of further techniques in class which would contribute to the acquisition of proper pronunciation.

Keywords: learning strategies, foreign language learning, pronunciation.

ПРЕГЛЕД НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА УЧЕЊЕ НА СТРАНСКИ ЈАЗИК СО ПОСЕБЕН ОСВРТ НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР

Весна Продановска-Попоска

Факултет за биотехнички науки, Универзитет „Св. Климент Охридски“ – Битола

vesna.prodanovska@uklo.edu.mk

Весна Коцева

Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, vesna.koceva@ugd.edu.mk

Резиме: Во овој труд се дискутира за стратегиите за учење на странски јазик. На почетокот се претставуваат општите карактеристики на стратегиите за учење и се зборува за нивното значење во процесот на учење на странскиот јазик. Во методиката на наставата по странски јазик сè уште се дебатира за стратегиите за учење на странски јазик, се нагласува нивното значење и од страна на многу научници се предлагаат различни класификации. Во овој труд се претставува класификацијата на Ребека Оксфорд според која стратегиите за учење на странски јазик, независно од мајчиниот јазик на изучувачите, се поделени во две главни групи: директни и индиректни стратегии. Прво се дискутира за директните стратегии (мнемониски, когнитивни и компензациски) кои подразбираат директна употреба на целиот јазик. Овие стратегии се користат свесно од страна на изучувачите. Потоа се зборува за влијанието на индиректните стратегии (метакогнитивни, афективни и социјални) врз процесот на учење на странскиот јазик, односно се потенцира улогата на учениците. Со примена на овие стратегии тие

постепено го усвојуваат целниот јазик, ги прифаќаат сопствените грешки и се обидуваат да ги надминат тешкотиите. Во продолжение авторите даваат преглед на стратегиите коишто се користат за стекнување на точен изговор, односно точна усна продукција. Некои истражувачи потенцираат дека постојат неколку важни стратегии за поучување на правилниот изговор на странскиот јазик коишто може да им помогнат на учениците во процесот на изучување на странскиот јазик. Во продолжение се претставуваат насоките коишто треба да ги следат наставниците за да се постигне точна усна продукција. Се нагласува дека наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот, т.е. акцентот, интонацијата, ритмот итн. Во завршетокот на трудот се дискутира за постојаната потреба за развивање на повеќе техники во наставата коишто ќе придонесат за стекнување на правилен изговор.

Клучни зборови: стратегии за учење, учење странски јазик, изговор.

1. ВОВЕД

Стратегиите за учење на странски јазик се користат за да му помогнат на ученикот да го усвои странскиот јазик. Стратегиите за учење на странски јазик имаат голема важност во процесот на настава по странски јазик. Според професорот Шопов, стратегиите за учење имаат за цел да ги утврдат карактеристиките на добриот ученик (Шопов, 2014: 261). Стерн набројува десет основни стратегии коишто добрите ученици редовно ги користат (Stern, 1975: 414-415):

1. Стратегија за планирање којашто претставува позитивна стратегија за учење и подразбира индивидуален начин на учење;
2. Активна стратегија, односно активен пристап кон поставените задачи;
3. Емпатична стратегија, односно толерантен и социјален пристап кон целниот јазик и кон оние кои го говорат;
4. Формална стратегија, односно способност за совладување на тешкотиите при учење на јазикот;
5. Експериментална стратегија, односно систематски, но флексибилен пристап за развивање на нов јазик во подреден систем и постојано негово ревидирање;
6. Семантичка стратегија, односно постојана потрага по значењето;
7. Практична стратегија, односно подготвеност за практично применување на јазикот;
8. Комуникациска стратегија, односно подготвеност за употреба на јазикот во реалната комуникација;
9. Стратегија на мониторинг или индивидуално следење на сопствениот напредок и критичка свесност за употребата на јазикот.
10. Стратегија за интернализација, односно постепено развивање на странскиот јазик како посебен референтен систем и подготвеност на ученикот да размислува на тој јазик.

2. ПОДЕЛБА НА СТРАТЕГИИТЕ ЗА УЧЕЊЕ

Постојат различни класификации на стратегиите за учење. Омали (O'Malley et al., 1985) ги класифицира стратегиите за учење на странски јазик во три главни категории:

1. Метакогнитивни стратегии кои подразбираат планирање на учењето, свесност и промислени дејства;
2. Когнитивни стратегии коишто се однесуваат на специфични задачи и коишто вклучуваат директна обработка на материјалот;
3. Општествено-емоционални стратегии коишто се поврзани со социјални активности кои подразбираат интеракција со други лица.

Рубин (Rubin, 1987) предлага друга корисна класификација според која стратегиите се поделени во три групи, но важно е да се напомене дека Рубин ги потенцира разликите меѓу категориите на стратегии поделувајќи ги дополнително на директни и индиректни. Прво, Рубин зборува за *стратегијата за учење* која како дел од категоријата на директни стратегии ги вбројува когнитивните и метакогнитивните стратегии, додека како индиректни стратегии се сметаат социјалните и комуникациските стратегии. На пример, како директни стратегии се наведуваат следните шест видови:

- а) *појаснување/ потврдување*, односно стратегии за појаснување или потврдување на јазичните правила;
- б) *паметење*, односно стратегија за складирање на нови информации;

в) *одгатнување/ индуктивно заклучување*, односно разбирање на значењето врз основа на она што учениците веќе го знаат за јазикот;

г) *дедуктивно расудување* што подразбира употребата на правилата или знаењето со цел да се изведе заклучок за јазичните форми;

д) *вежбање*, односно повторување или примена на правилата или, пак, фокусирање врз точната употреба на јазичните правила.

Овие пет видови стратегии претставуваат ментални процеси коишто директно влијаат врз учењето на јазикот на когнитивно ниво, додека, пак:

ѓ) *набљудувањето* е метакогнитивна стратегија која подразбира идентификување и поправање на грешките.

Како второ, Рубин ги споменува *комуникациските стратегии* кои не влијаат многу и директно врз учењето, додека како трето ги набројува *социјалните стратегии* кои се применуваат кога учениците добиваат задачи во коишто треба да го применат или да го вежбаат стекнатото знаење на дадена тема (Rubin, 1987).

Почнувајќи од класификациите поставени од Рубин (Rubin, 1981) и Оксфорд (Oxford, 1990) предлага две главни категории, односно директни и индиректни стратегии кои потоа се поделени во уште шест поткатегории: мнемониски стратегии, когнитивни, компензациски, метакогнитивни, афективни и социјални стратегии. Секоја од шесте поткатегории понатаму се дели на вкупно деветнаесет подгрупи. Според Оксфорд, директните стратегии подразбираат директна работа со јазикот преку низа задачи и ситуации, а индиректните стратегии се однесуваат на општото владеење со процесот на учење.

Во категоријата на директни стратегии се вбројуваат: мнемониските стратегии за складирање на нови информации, когнитивните стратегии за разбирање и продукција на јазикот и компензациските стратегии кои помагаат во употребата на јазикот.

Секоја група стратегии кои се дел од директните стратегии се разделува на дополнителни подвидови.

Мнемониските стратегии имаат четири подвидови и тоа:

- Создавање на мисловни врски;
- Користење на ликови и звуци;
- Добро преговарање;
- Користење на физички активности.

Когнитивните стратегии се поделени на:

- Вежбање;
- Добивање и испраќање на пораки;
- Анализа и аргументација;
- Создавање на структура за инпут и аутпут.

Компензациските стратегии се поделени на:

- Интелигентно одгатнување;
- Надминување на ограничувањата во текот на зборувањето и на пишувањето. За овој подвид важно е да се каже дека „им овозможува на учениците да продуцираат усни или писмени изрази на странски јазик без притоа целосно да го познаваат јазикот“ (Oxford, 1990: 48);

- Навраќање кон мајчиниот јазик;
- Користење на мимики и гестикулации;
- Делумно или целосно избегнување на комуникацијата;
- Стратегија за избор на тема којашто се однесува на вештините зборување и пишување и од наставникот се очекува да применува задачи за зборување и за пишување врз основа на теми кои се соодветни на познавањата и на интересите на учениците;

– Подредување и усогласување на пораката;

- Стратегија за образување на нови зборови;
- Користење на синоними или извртени зборови.

Категоријата индиректни стратегии се состои од метакогнитивни стратегии за координација на процесот на учење, афективни стратегии за регулирање на емоциите и социјални стратегии кои се насочени кон учење во група.

Метакогнитивните стратегии се однесуваат на:

- Концентрација при учењето. За овој подвид стратегија важно е да се напомене дека се фокусира на вештината слушање, односно скриената идеја на стратегијата е очекувањето на моментот кога вештината зборување е развиена до ниво кога учениците се чувствуваат компетентни да зборуваат;

– Организација и планирање на учењето;

– Оценување на учењето.

Афективните стратегии подразбираат:

– Намалување на непријатните чувства;

– Самонасочување;

– Проценка на емоционалната состојба.

Социјалните стратегии вклучуваат:

– *Поставување прашања.* Според Оксфорд (Oxford, 1990: 46), оваа стратегија подразбира „молба упатена кон ученикот да повтори, да парафразира, да објасни, побавно да зборува или да даде пример; исто така, и да праша дали конкретниот исказ е правилен или дали дадено правило се употребува во конкретен случај; овде се вбројуваат и парафразирањето или повторувањето, со цел да се добие точен одговор дали исказот е правилно употребен“.

Како друг подвид заедно со стратегијата *поставување прашања* се вбројува и *стратегијата за барање на корекција* која е поврзана со вештините за продукција и којашто е слична со метакогнитивната стратегија *самонабљудување* (како подвид во рамките на *оценување на учењето*), бидејќи и двете се однесуваат на грешките. При примената на *стратегијата за барање на корекција* треба да се внимава со коригирањето, бидејќи во спротивно лесно би се изгубила мотивацијата кај ученикот и за двете вештини – усна и писмена продукција;

– *Заедничка работа со други;*

– *Сочувствување кон другите.*

Во оваа класификација недостасува јасна дистинкција помеѓу стратегиите за учење и стратегиите за употреба на странскиот јазик. Компензациските стратегии се вбројуваат во директни стратегии, иако тие се поврзани со употребата, а не со учењето на јазикот (Dörnyei, 2005; Ellis, 2004). Не се оспорува фактот дека употребата на јазикот може да резултира со учење на јазикот, но сепак повеќе автори (Coen, 1998; Ellis, 1994; Tarone, 1981) сметаат дека овие два процеси се различни во однос на нивните функции и на психолингвистичката претстава и дека најдобро е да се разгледуваат одделно. Иако ниту Рубин (Rubin, 1987) не ја оспорува важноста на улогата на комуникациските стратегии, сепак не постои доказ дека тие директно придонесуваат за учењето, односно зачувувањето на нови информации, помнењето и користењето на јазикот. Оксфорд, сепак, го оправдува вклучувањето на компензациските стратегии помеѓу стратегиите за учење нагласувајќи дека тие не само што им помагаат на учениците да станат поречовити во комуникацијата, туку тие, исто така, можат да се фокусираат на стекнување на нови информации за она што е соодветно во целниот јазик (Oxford, 1990). Постојат спротивставени и неусогласени мислења и многу прашања во врска со класификацијата на стратегиите за учење, на коишто авторката Оксфорд се обидува да одговори потенцирајќи дека класификацијата можеби е несовершена, но нуди една сеопфатна рамка за добро разбирање на стратегиите. Овој став е потврден со прашалникот *Стратегиски инвентар за учење на странски јазик (SILL)* којшто е најчесто користен инструмент за проценка на примената на стратегиите за учење на странски јазик, а чијшто автор е токму Оксфорд (Oxford, 1990).

3. СТРАТЕГИИ ЗА СОВЛАДУВАЊЕ НА ПРАВИЛЕН ИЗГОВОР

Според Шетцел (Schaezel, 2009: 3), постојат голем број на стратегии за предавање на точен изговор коишто може да помогнат во личните и професионалните потреби на оние коишто изучуваат некој странски јазик. Наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот, т.е. акцентот, интонацијата, ритмот итн.

Имајќи ги предвид проучувањата и критичката анализа на различните приоди во поучувањето на изговорот на некој странски јазик, истражувачите Морли (Morley, 1991), Скарсела и Оксфорд (Scarcella & Oxford, 1994), Фрезер (Fraser, 1999) и Томсон, Тејлор и Греј (Thompson, Taylor & Gray, 2001) предлагаат десет стратегии за совладување на правилниот изговор коишто се полезни и за ученикот и за наставникот:

1. *Користење на познати гласови.* На почетно ниво на учење на странскиот јазик, особено кај помладите ученици, оваа стратегија може многу да помогне доколку се прави споредба меѓу гласовите од целниот јазик и гласовите од мајчиниот јазик;
2. *Објаснување.* Наставникот дава упатства за поставеноста на вокалните органи;
3. *Комуникативни активности.* Наставникот може да им даде комуникативни активности во вид на дијалози или мини-разговори на учениците за да ги вежбаат гласовите, особено оние коишто

- не постојат во нивниот мајчин јазик. Учениците може да научат и некои полезни стратегии за комуникација како, на пример, стратегии за откривање, стратегии за повторување и слично за да имаат впечаток дека нивниот изговор е подобар од она што реално се случува (Oxford, 1990);
4. *Писмена верзија на усната продукција*. На понапредно ниво на учениците може да им се дадат стратегии за анализа на писмените верзии на нивните усни искази. Тоа ќе им помогне во откривањето, утврдувањето и корекцијата на грешките кои се направени во текот на усното изразување;
  5. *Моделирање на индивидуална корекција*. Оваа стратегија се состои во тоа што наставникот дава повратна информација, односно ги соопштува резултатите од анализата на усното изразување на секој ученик посебно;
  6. *Соединување на нови елементи*. Изговорот ќе се подобри ако во текот на наставата наставникот додаде нови елементи за изговор како, на пример, гласови, акцентирани примери и упатства како тие да се користат;
  7. *Консултации и самоизучување*. Оваа стратегија може да ја користат и младите и возрасните ученици. Консултациите започнуваат најпрво со утврдување на нивото на познавање на странскиот јазик во однос на вештината *зборување* и потоа на ученикот му се доставува индивидуална програма;
  8. *Самонабљудување и самостојна корекција*. Самонабљудувањето е свесно дејство коешто подразбира слушање на сопственото зборување со цел да се увидат грешките. Оваа стратегија е проследена со самостојно коригирање. Насочувањето на ученикот кон самонабљудување и самостојна корекција овозможува процесот на совладување на изговорот да се индивидуализира, осмисли и да биде поефективен;
  9. *Изучување на странски јазик со помош на компјутер (CALL)*. Оваа стратегија му помага на ученикот да биде посамостоен преку слушање на грешките кои ги прави во изговарањето на странските зборови и преку увид во сегменталните и субсегменталните графички прикази. Со оваа стратегија ученикот сам го диктира темпото на учење, а постои можност ученикот да отвори свој профил преку кој наставникот ќе го следи неговиот напредок во изговорот. Како дополнување на оваа стратегија, во мали групи или индивидуално, наставникот може да применува и визуелен дисплеј за говорните модели со цел да ја објасни интонацијата, акцентот и фонемите;
  10. *Читање на глас*. Оваа стратегија се состои во гласно читање на текст, при што наставникот ги утврдува грешките во изговорот и дава дополнително објаснување за направената грешка, а тоа му помага дополнително на ученикот во подобрувањето на изговорот.

Професорката Стефанова ги разгледува стратегиите за учење на странски јазик во рамките на современите методи за изучување на странски јазик (Стефанова, 2014: 145). Според Стефанова, се зголемува и улогата на стратегиите за учење, имајќи предвид дека денес се изменети целите за изучување на странски јазик, односно дека самостојноста, независноста, автономноста и доживотното учење имаат големо значење. Независно од разликите во класификацијата на стратегиите, неспорна е улогата и функциите на стратегиите за учење во современото изучување на странските јазици. Стефанова ги нагласува позитивните особености на стратегиите за учење, односно примената на стратегиите води кон самостојност и зрелост на ученикот, стратегиите рационално го организираат учењето и на тој начин се заштедува време, тие придонесуваат за индивидуализирање на процесот на учење и потпомагаат во отстранувањето на неуспехот при учењето, ги активираат учениците и го отстрануваат стресот (Стефанова, 2014: 150).

4. ЗАКЛУЧОК

Во овој труд ги претставивме различните класификации на стратегиите за учење со посебен осврт на поделбите предложени од Стерн, Омајли, Рубин и Оксфорд. Научниците кои се занимаваат со ова прашање се согласуваат дека стратегиите за учење, всушност, претставуваат чекори, техники и ставови што ги користат учениците за стекнување и за подобрување на нивните компетенции. Можеме да констатираме дека постојат повеќе стратегии за совладување на правилниот изговор коишто се полезни и за ученикот и за наставникот. Особено сакаме да нагласиме дека наставниците треба да развијат кај учениците позитивен став кон правилниот изговор, да ги идентификуваат специфичните говорни функции коишто претставуваат проблем за учениците, да се фокусираат на развојот на комуникативната компетенција и да ги запознаат учениците со прозодиските својства на јазикот. Сметаме дека треба да се потенцира постојаната потреба за развивање на дополнителни стратегии во

наставата коишто ќе придонесат за стекнување на правилен изговор. Ако наставниците и учениците имаат на располагање повеќе техники, тогаш полесно би било и учењето и постигнувањето на подобар успех.

ЛИТЕРАТУРА

- [1] A.D. Cohen, *Strategies in Learning and Using a Second Language*. London, New York: Longman, 1998.
- [2] Z. Dörnyei, *The Psychology of the Language Learner: Individual Differences in Second Language Acquisition*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2005.
- [3] R. Ellis, *The Study of Second Language Acquisition*. Oxford: Oxford University Press, 1994.
- [4] H. Fraser. ESL pronunciation teaching: could it be more effective? *Australian Language Matters*, 7 (4), <http://www-personal.une.edu.au/~hfraser/docs/HFLanguageMatters.pdf> , 1999.
- [5] J. O' Malley, Chamot, A. et al. Learning strategies used by beginning and intermediate ESL Students *Language Learning*, vol.35, pp.21-46, 1985.
- [6] J. Morley, *TESOL QUARTERLY*, vol. 25, No. 3, Autumn 1991 *The Pronunciation Component in Teaching English to Speakers of Other Languages*, 1991.
- [7] R. Oxford, *Language learning strategies. What every teacher should know*. University of Alabama. Boston. Heinle&Heinle publications, 1990.
- [8] J. Rubin. The study of cognitive processes in second language learning. *Applied Linguistics*, vol.2, pp. 117-131, 1981.
- [9] J. Rubin. Learner strategies: Theoretical assumptions, research history and typology. In A. L. Wenden & J. Rubin (Eds.), *Learner strategies in language learning* Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, pp. 15-30, 1987.
- [10] R. Scarcella, & Oxford, R. L. Second language pronunciation: state of the art in instruction. *System*, vol.22(2), pp. 221-230, 1994.
- [11] K.Schaetzel, *Teaching Pronunciation for Adult English Language Learners*. Center for Applied Linguistics, Washington DC, pp. 3-6 <http://www.cal.org/caelanetwork/pdfs/TeachingPronunciationWeb.pdf>, 2009.
- [12] H H .Stern. What can we learn from the good language learner?, *Canadian Modern Language Review*, vol.34, pp.304-318, 1975.
- [13] E. Tarone, Some thoughts on the notion of communicative strategy. *TESOL Quarterly*, vol.15, pp. 285-295, 1981.
- [14] S. Thompson, Taylor, K. & Gray, G. Pronunciation with an eye on multiple intelligences. *WATESOL Convention Fall*, <http://www.soundsofenenglish.org/Presentations/WATESOL2001/multipleintelligencesactivities.htm>, 2001.
- [15] П. Стефанова. Езикът – наука и практика в чуждоезиково обучение, 4, pp. 399-40. 2014.
- [16] Т. Шопов. Педагогика на езика. Наръчник по комуникативно преподаване и учене на английски език. София: Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2013.